

Folketingsvalg i krisens tegn

Rune Stubager, Kasper Møller Hansen & Jørgen Goul Andersen, 2013

Krisevalg – Økonomien og folketingsvalget 2011

Djøf Forlag, København

214 sider, 360 kr.

Det giver uægtelig god mening at kalde en bog om folketingsvalget 2011 for *Krisevalg*. Vælgerne vurderede den økonomiske situation historisk dårligt, og alle partier var enige om, at Danmark stod midt i den værste økonomiske krise i nyere tid. Hvor de forudgående valg i det nye årtusinde havde været domineret af værdipolitiske spørgsmål og velfærdspopulære valgløfter, var scenen en helt anden for folketingsvalget i efteråret 2011. Med andre ord: Det altoverskyggende tema for valget var den økonomiske krise.

Har man blot den mindste interesse for folketingsvalg i almindelighed eller folketingsvalget i 2011 i særdeleshed, er *Krisevalg*, skrevet af Rune Stubager (AU), Kasper Møller Hansen (KU) og Jørgen Goul Andersen (AAU), en bog man bør læse. Overordnet formår bogen at levere et selvstændigt bidrag til den danske valgforskningslitteratur, der ikke alene beskriver vælgerne holdninger under 2011-valget, men også sammenligner med tidligere valg og dokumenterer, hvad der var særegent ved valget i 2011.

Krisevalg bygger på den 16. valgundersøgelse i Det Danske Valgprojekt, der er blevet gennemført siden folketingsvalget 1971. Datamaterialet er omfattende og det bedste udgangspunkt for at studere folketingsvalget 2011. Modsat publikationerne i kølvandet på tidligere valgundersøgelser udmærker *Krisevalg* sig ved at have ét gennemgående tema. Det tematiske fokus skærper ikke alene kontinuiteten i bogen og sammenhængen mellem de respektive kapitler, men faciliterer også en faglig fordybelse, som alt andet lige er begrænset i bøger, hvor emnefeltet er mere pluralistisk.

Bogens struktur er som følger. Kapitel 1 sætter rammen for folketingsvalget 2011 og introducerer de relevante aspekter i henhold til at studere valget, herunder blandt andet mediernes dagsorden. Kapitel 2 kigger nærmere på den økonomiske udvikling med fokus på vækst, ledighed, prisudviklingen på ejerboliger, privatøkonomien m.v. i årene op til valget. De efterfølgende kapitler undersøger sammenhængen mellem sociale baggrundsvariable og partivalg (kapitel 3), hvad der kan forklare vælgerne holdninger til økonomisk omfordeling (kapitel 4), hvilken betydning økonomien havde for partivalget (kapitel 5), vælgerne krisebevidsthed (kapitel 6) og holdningerne

til forskellige politiske spørgsmål, herunder blandt andet efterlønnen og betalingsringen (kapitel 7). Afslutningsvis bliver der i kapitel 8 lavet en samlet model for vælgerne partivalg.

Overordnet viser *Krisevalg*, at sociodemografiske faktorer stadig har relevans, når vi skal forklare, hvor vælgerne placerer deres kryds. Omvendt viser bogen også, at økonomien ikke spillede en så stor rolle, som man måske umiddelbart kunne tro med baggrund i traditionelle teorier om økonomisk stemmeadfærd. Forfatterne kommer selv med plausible bud på en forklaring af dette, herunder krisens karakter, partisystemets indretning samt manglende viden blandt vælgerne omkring faktiske økonomiske forhold. Den dårlige økonomis manglende betydning ved folketingsvalget 2011 harmonerer med lignende resultater fra udlandet, hvor eksempelvis Anderson og Hecht (2012) har vist, at de tyske vælgere ikke straffede regeringen for den dårlige økonomi ved forbundsvalget i 2009.

Der er ingenlunde tale om en typisk fagfællebedømt akademisk publikation, da bogen har en ambition om at nå et bredere publikum end blot typiske læsere af videnskabelige analyser. Det fungerer helt efter hensigten, og kompliceret stof bliver formidlet i et sprog, der ikke fordrer videre statistiske færdigheder eller forudgående kendskab til den internationale valglitteratur. Der gives pædagogiske introduktioner til forskellige teorier, og man bliver taget i hånden og præsenteret for resultaterne i form af sandsynligheder i stedet for tabeller fyldt med logistiske regressionskoefficienter. En sidegevinst ved dette er, at forskerne formår at diskutere resultaterne substantielt, og ikke slutter ved opnåelsen af statistisk signifikans.

Ingen analyser er dog bedre end det datamateriale, de bygger på. En af valgundersøgelsens store forcer, som nærværende bog udnytter til fulde, er tilstedeværelsen af tidligere undersøgelser, der har stillet de samme spørgsmål. Bogen dokumenterer således, hvordan danskernes holdninger har rykket sig over tid, og specielt i relation til forrige valg diskuterer forfatterne krisens implikationer for vælgerne holdninger. Omvendt er og bliver der tale om tværnsnitsdata, hvilket sætter begrænsninger i forhold til at kunne udtale sig kausalt, medmindre man som eksempelvis Slothuus (2010) anvender valgunder-

søgelsesdata i forbindelse med et design, der muliggør kausalitetsbetragtninger.

Det er hér, vi finder bogens største svaghed, nemlig de betragtninger, der gøres i henhold til de kausale sammenhænge mellem forskellige variable, der strengt taget ikke er andet end korrelationer. Tre forhold fortjener i denne sammenhæng nærmere opmærksomhed.

For det første anvendes der unødvendigt meget plads på at undersøge bivariate sammenhænge mellem forskellige variable. Sådanne korrelationer omtales som „de direkte sammenhænge“. Bivariate analyser kan sagtens være relevante, men de fremstår overflødige i denne sammenhæng, da de introduceres sideløbende med teoretiske forklaringer for efterfølgende at blive kritiseret for potentielle spuriøsitetsproblemer. Eksempelvis konkluderes der, at der er en sammenhæng mellem klasse og partivalg i den bivariate analyse, men efterfølgende at klasse ikke har den store betydning, når der kontrolleres for andre forhold. Det fremstår uklart, hvilken betydning man skal tillægge disse bivariate analyser, hvis det kan være udeladte variable, der forklarer sammenhængene. Her kunne kapitlerne alternativt tage afsæt i de multivariate analyser og en mere dybdegående diskussion af teoriernes forklaringskraft og relevans.

For det andet er det begrænset i hvilket omfang, data-materialet kan bruges til at undersøge nogle af teorierne. Et eksempel er testen af yder/nyder-hypotesen, der introduceres i kapitel 4: „Ideen er her den, at yderne stiller sig mere skeptiske end nyderne over for økonomisk omfordeling og lighed, idet de har mest at tabe, mens nyderne omvendt vil ønske sig mere af begge dele for at kunne sikre en fortsat strøm af velfærdstilbud“ (s. 96). Dette undersøges udelukkende med generationstilørsforhold som forklarende variabel, hvor unge og ældre antages at nyde mere end 68'er-generationen. Problemet er her, at skellet mellem ydere og nydere går på tværs af generationer i forhold til eksempelvis beskæftigelsesstatus, der er relevant i denne sammenhæng (Margalit, 2013).

Et tilsvarende eksempel er kapitel 5's gennemgang af, hvilken rolle økonomien havde for stemmeadfærden. En lang række af studier har vist, hvordan der er væsentlige endogenitetsproblemer forbundet med vælgerens subjektive opfattelse af økonomien og deres stemmeadfærd, herunder blandt andre Enns et al. (2012), Evans og Andersen (2006), Evans og Pickup (2010) og Gerber og Huber (2010). Da valgundersøgelsen ligeledes er foretaget efter valget, giver det lidet mening at undersøge effekten af vælgerens sociotropiske prospektive vurdering af økonomien på partivalg. Dette bemærkes da også flere steder i bogen, men det kunne med rette være udgangspunktet for en diskussion af prospektive vurderinger i stedet for sidebemærkninger i analyser, der undersøger effekten af

denne slags vurderinger på partivalg. Det er ikke den store overraskelse, at vælgere, der stemte på de vindende partier, ser mere optimistisk på samfundsøkonomien i fremtiden, end vælgere, der stemte på de tabende partier. Der gives ligeledes forklaringer på, hvorfor der „kan være grund til at forvente, at prospektive vurderinger af økonomien havde relativt større betydning end normalt ved 2011-valget“ (s. 37), men det er ikke noget, der bliver undersøgt nærmere i bogen, til trods for at det kunne undersøges med data fra de foregående valgundersøgelser.

For det tredje er det begrænset i hvilket omfang bogens teoretiske ramme, den såkaldte kausalitetstragt, tjener det ønskede formål. Kausalitetstragtmodellen anvendes ud fra det ræsonnement, at bestemte variable, som eksempelvis køn og alder, ligger forud for politiske holdninger. Dette giver rigtig god mening, men jo længere ned man kommer i kausalitetstragten (og jo mere interessant det bliver), desto mindre mening giver ræsonnementet, blandt andet på grund af ovenstående endogenitetsproblemer. Ligeledes har Slothuus et al. (2012) vist i en dansk kontekst, at vælgerens partivalg kan påvirke deres politiske holdninger. Socialdemokratiske vælgere kan med andre ord være tilhængere af efterlønnen, fordi de er S-vælgere, snarere end at stemme på Socialdemokraterne fordi de vil bevare efterlønnen.

Kausalitetstragten kan uden vanskeligheder anvendes som et heuristisk værktøj til at fokusere på et bestemt fænomen, men i bogen argumenteres der for, at den bidrager til at reducere potentielle endogenitetsproblemer: „Vi tager således højde for endogenitetsproblemet både i de analysespørgsmål, der rejses, og ved at tilføje de forklarende variable blok for blok for på den måde løbende at vurdere modellens udvikling“ (s. 191). Med sådan et udgangspunkt for analyserne er det begrænset, hvor meget bogen formår at diskutere den kompleksitet, der er forbundet med at undersøge blandt andet økonomiens betydning for vælgeradfærden.

Derfor fremstår bogens afsluttende kapitel, der opstiller en samlet model for vælgerens partivalg, som det svageste. Her foretages en række multinominale logistiske regressioner, der til sidst har over tredive forklarende variable og omkring to tredjedele af de oprindelige respondenter. Komplexiteten i kapitlet er ganske stor, og det harmonerer ikke med resten af bogens struktur. Det kan derfor diskuteres, hvorvidt det afsluttende kapitel reelt bidrager til oplysning eller forvirring på et højere niveau.

Disse indvendinger ændrer dog ikke helhedsindtrykket af en vellykket og læsværdig bog. *Krisevalg* indfrier til fulde de forventninger, man må have til en bog, der skal gøre alle samfundsinteresserede klogere på danske folketingsvalg. Bidraget er mestendels empirisk, hvorfor bogen i høj grad appellerer til målgruppen, forstået som en bre-

dere kreds af politisk interesserede end dem, der normalt fordyber sig i videnskabelige analyser. Forfatterne skal derfor have ros for et værk, der introducerer interesserede læsere til valgforskningens vidunderlige verden. *Krisevalg* er den første bog i en ny bogserie under temaet „studier i dansk politik“. Vi kan roligt glæde os til de kommende

publikationer i denne serie, hvis de lever op til samme standard som *Krisevalg*.

Erik Gahner Larsen

Ph.d.-studerende ved Institut for
Statskundskab, Syddansk Universitet.

Diversitet eller klarhed? Et litteraturmæssigt trade-off

Jan Plovsing, 2013

Velfærdsstaten og dens udfordringer

Handelshøjskolens Forlag, København

160 sider, 210 kr.

Den 31. juli 2013 fratrådte Jan Plovsing sin stilling som rigsstatistikker ved Danmarks Statistik, en stilling, han har holdt siden 1995. Den erfaring, han har indhentet i denne periode omkring den danske velfærdsstat, dens finansiering, administrering, tildelingsgrundlag og udfordringer, skinner tydeligt igennem i denne nye publikation. De udvalgte velfærdsstatslige policy-områder spænder over indkomstoverførsler til sociale services, men med særlig fokus på pensioner, samt sundheds- og uddannelsessystemer. Bogen bygger videre på en tidligere udgivelse af samme forfatter: *Velfærdsstat og Socialpolitik*, fra 2007. Berettigelsen af denne nye publikation ligger ikke kun i de markante politiske udviklinger siden 2007, men, som titlen også indikerer, i et nyt komparativt perspektiv på forskellige typer af velfærdsstater, og hvilke udfordringer der udspringer af velfærdsstaternes distinkte institutionelle konfigurationer.

Styrken i denne bog er omvendt også svagheden: Den sigter efter at beskrive velfærdsstatens historiske udvikling og i særdeleshed dens fremtidige udfordringer på en objektiv og forståelig måde. Det lykkes til fulde. Problemet er bare, at litteraturen er stærkt splittet på disse punkter. Litteraturens diversitet må med andre ord vige for beskrivelsens klarhed.

Bogen er bygget op af otte kapitler, hvoraf disse lidt groft kan inddeles i to hovedafsnit. Det første hovedafsnit spænder fra kapitel ét til og med tre, og heri sidestiller Plovsing de forskellige velfærdsstater komparativt og udleder deres fremtidige sociale og økonomiske udfordringer heraf. Det sidste hovedafsnit spænder over de resterende fem kapitler. Heri giver Plovsing læseren en konceptuel fremstilling af, hvorledes services og overførselsydelse kan forstås, hvorefter de primære indkomstoverførsler gennemgås minutøst.

I første kapitel definerer Plovsing velfærdsstater som en „del af velfærdssamfundene hvor staten (den offentlige sektor) spiller en afgørende rolle for borgernes sociale sikring, sundhed og uddannelse“. Herefter beskrives enkelt og informativt, hvorledes forskellige velfærdsmodeller (den nordiske, den liberale og den kontinentale) har struktureret varetagelsen af de sociale risici vha. hhv. markedet, staten og familien. Plovsing viser derefter med enkle og forståelige tabeller, hvorledes disse forskelle har indvirkning på forskellige velfærdsstaters sociale udgifter, brutto og netto. Sidst, men bestemt ikke mindst, viser kapitlet, hvorledes de forskellige måder at håndtere sociale risici har en stærk indvirkning på det sociale outcome i form af omfordeling og fattigdom.

Kapitel to følger delvist op på det første kapitel, idet Plovsing her beskriver, hvorledes de forskellige velfærdsstater producerer vidt forskellige erhvervsfrekvenser for vidt forskellige grupper (kvinder, mænd, unge ældre og landtidsledige etc.). Hernæst introduceres sundheds- og uddannelsessystemer samt udgifterne hertil komparativt, og disse sættes i forhold til en række outcome-variable såsom PISA-testresultater og sundhedsindikatorer.

I det sidste kapitel i første hovedafsnit tager Plovsing livtag med den danske velfærdsstats fremtidige udfordringer. Der er tale om, hvad man i velfærdslitteraturen kan kalde „the usual suspects“: Finansieringen, globaliseringen, den demografiske udvikling, de økonomiske incitamenter og offentligt forsørgede samt integrationen. Ved at dele den offentlige gæld op i netto og brutto viser Plovsing med al tydelighed, at de skandinaviske lande står økonomisk stærkere end alle andre OECD-lande. Solvensgraden er ganske enkelt højere. Ift. globaliseringen portrætteres de omfordelende velfærdsstater anderledes udsat. Den høje indkomstskat, lønniveauet og de universelle velfærdsydelse udpeges som særlig problematiske

i lyset af arbejdskraftens og kapitalens frie bevægelighed. Herudover tager de primære udfordringer karakter af en aldrende befolkning, et historisk set stigende antal offentligt forsørgede, færre ufaglærte jobs og dårlig integration af visse grupper af indvandrere på arbejdsmarkedet. Ydermere antager Plovning, at de generøse overførselsydelse forværre disse udfordringer for Danmark.

Dette første hovedafsnit er forståeligt formuleret og klart i budskabet, men fattig i diversiteten. Plovning påpeger, at velfærdsstaterne konvergerer, men gør ikke meget ud af at skrive på hvilke parametre og omkring hvilken model. Velfærdsstatens finansiering beskrives af Plovning ret én-dimensionelt i en ligning: Produktiviteten og arbejdsindsatsen skaber et BNI, hvorudfra velfærd kan trækkes og fordeles. I litteraturen er denne énvejskausalitet udfordret af flexicurity-litteraturen, Varieties of Capitalism-litteraturen og Social Investment-forståelsen af velfærd. Plovning berører på 2,5 sider sidst i kapitel tre årsagerne til velfærdsstatens vækst og efterfølgende re-kalibrering/nedskæring. Man kunne ønske, at en så omfattende og rig litteratur som denne havde fået lidt mere plads. I forlængelse heraf og af den komparative tilgang kunne man også have ønsket at Plovning berørte, *hvorfor* velfærdsstaterne har taget forskellige udviklingsbaner. Den komparative metode tillader jo netop at besvare dette afgørende spørgsmål.

I andet hovedafsnit af bogen retter Plovning fokus på den danske velfærdsstat, forvaltningen heraf, den politiske og reformmæssige baggrund og de primære indkomstoverførsler. Der er især tale om en imponerende, minutøs gennemgang af disse ydelser.

I kapitel fire udlægger Plovning det konceptuelle prisme, han bruger gennem resten af andet hovedafsnit til at beskrive de forskellige indkomstoverførslers særegenhed: *De socialpolitiske filtre*. Herudfra kan ydelserne beskrives ift. personkredsen, de er tiltænkt, tildelingskriterierne (også kendt som konditionalitet i litteraturen) og udmålingsreglerne, der bestemmer, hvor generøs ydelsen skal være. Plovning går herefter videre til at beskrive og forklare den historiske udvikling af udgifterne til disse sociale ydelser samt deres nuværende finansiering og niveau. I særdeleshed tabellerne, der viser ydelsernes nuværende niveau, er illustrative, informative og let forståelige.

I det næste kapitel giver Plovning en kort gennemgang af velfærdsstatens historie med udgangspunkt i *alderdomsunderstøttelsen* af 1891, men med særlig fokus på perioden 1970-2013. Der er tale om en enkel, men fyldestgørende historisk gennemgang af de vigtigste reformer, der har formet vores velfærdsstat. Han fokuserer ikke kun på ydelserne i dette afsnit, men i lige så høj grad på de administrative reformer, der kraftigt har reduceret antallet af kommuner, øget borgernes frie valg i service og

introduceret private udbydere heraf. Herudover kommer han også kort ind på kommissioners rolle i disse processer. Som naturlig opfølgning på denne historiske gennemgang gennemgår Plovning i kapitel seks kort velfærdsstatens nuværende forvaltningsstruktur og opgavefordelingen mellem kommuner, regioner, stat og den private sektor. Der er tale om et kort kapitel på 6,5 sider, hvilket måske er lidt for kort for et så vigtigt område.

I kapitel syv og otte, der strækker sig fra side 119 til den afsluttende side 151, gennemgår Plovning med stort overblik og autoritet de midlertidige og varige indkomstoverførsler med udgangspunkt i de socialpolitiske filtre. I kapitel syv med fokus på de midlertidige indkomstoverførsler lægger Plovning især vægt på det kvalitative skift i tildelingskriterierne fra en passiv til en aktiv linje. Her kunne man måske have ønsket, at Plovning også havde anlagt et komparativt perspektiv, idet denne sammenligning af tildelingskriterierne på informativ vis kunne have vist, hvor langt Danmark er gået i denne aktive retning. I det sidste og afsluttende kapitel rettes fokus imod de varige indkomstoverførsler. Ud over blandt andet fleksjob, ledighedsydelse og skånejobs bruges broderparten af kapitlet på at beskrive udviklingen af det danske pensionssystem. Der lægges i denne forbindelse i særdeleshed vægt på at beskrive den 'multi-pillarisering,' vi har set i Danmark, væk fra det ét-benede folkepensionssystem og hen imod en større grad af opsparing i både Arbejdsmarkedets Tillægspension, Arbejdsmarkedspensioner og private ordninger. Denne beskrivelse er meget informativ.

At beskrive og forklare velfærdsstatens indretning og udfordringer over 151 sider er selvsagt en udfordring og har stillet Jan Plovning over for et trade-off mellem bredde og diversitet eller dybde og klarhed: Valget er faldet på det sidste og som en introduktion til velfærdsstaten kan man ikke kritisere Plovning for dette valg. Som lærebog, der introducerer læseren for forskellige forklaringsmodeller bag velfærdsstaternes historik og som diskussion af litteraturens udlæggninger af velfærdsstaternes udfordringer, kan bogen ikke stå alene. Her kunne man ønske, at Plovning havde skævet lidt til eksempelvis Oxford Handbook-serien, der udmærker sig ved ikke blåt at give læseren en indføring i diverse emner, men også i at levere en omfattende litteraturgennemgang.

Med det sagt lever bogen op til sin egen målsætning om at give læseren en indføring i velfærdsstatens udvikling, indretning og udfordringer – i særdeleshed taget i betragtning at bogens primære målgruppe er studerende. Dette understreges især af, at læseren introduceres for de mange nationale og internationale datakilder om velfærdsstaterne. Den eneste kommentar hertil må være, at man kunne have ønsket en henvisning til EU-Kommissionens Social Policy-database MISSOC, der giver et godt

overblik over social policies i de europæiske velfærdsstater med udgangspunkt i de socialpolitiske filtre, Plovsing selv fremhæver.

Afslutningsvis: Hvis underviseren kan kombinere bogen med relevant forskning, der nuancerer billedet, kan

denne bog fungere som et fremragende udgangspunkt for et kursus om velfærdsstaten eller 'Social Policy' generelt.

Jon Lystlund Halkjær

Projektmedarbejder ved Tænketanken Cevea

At bøje Bourdieu: Anvendelsen af Bourdieus arbejde i IP

Rebecca Adler-Nissen (red.), 2013

Bourdieu in International Relations. Rethinking Key Concepts in IR

Abingdon: Routledge

248 sider, 1029,95 kr.

I de sidste to årtier har international politik (IP)-teoretikere i stigende grad udvist interesse for sociologisk teori og metode, der kan bidrage til forståelsen af empiriske fænomener i international politik. En stor del af de betydende sociologiske inspirationskilder som Zygmunt Bauman, Ulrich Beck, Michel Foucault, Bruno Latour og Niklas Luhmann har dog aldrig selv beskæftiget sig indgående med international politik, og af den grund kan det være lidt af en udfordring at overføre deres teoriapparat til et politisk domæne, hvor sociale relationer ikke stikker så 'dybt' som i nationalstaten. Det er med andre ord ikke helt klart, hvordan en sociologisk inspireret IP-teori kan og bør se ud. Hvordan sociologiske teorier og metoder kan gøres anvendelige uden for den statslige kontekst er måske en særlig udfordring i forhold til Pierre Bourdieus arbejde, som i stigende grad – og ikke altid uden gnidninger – bliver anvendt til at analysere internationale praksisser såsom diplomati, europæiske integration, strategi og sikkerhedspolitik.

Bourdieu in International Relations kan ses som et veltimet og stort set vellykket forsøg på at udfylde dette tomrum. Vurderet ud fra den massive tilstrømning til et ISA-konferencepanel i San Francisco (april 2013), hvor redaktøren og nogle af bogens bidragsydere kort fortalte om og diskuterede bogen, er det sandsynligt, at bogen vil komme til at indtage en central plads i IP-disciplinens såkaldte „praksis“-drejning. I bogen har redaktøren Rebecca Adler-Nissen bedt en række anerkendte IP-forskere, der allerede anvender Bourdieu i deres egen forskning, om at reflektere over, hvordan Bourdieu kan bruges til at gen- og gennemtænke centrale begreber inden for IP. Spørgsmålet er måske simpelt, men et entydigt svar findes ikke, og det kræver et stort kreativt fortolkningsarbejde at oversætte, inkorporere eller bruge Bourdieu inden for

IP-feltet. Resultatet af dette arbejde kan læses i bogen, hvor hyppigt anvendte begreber i IP – såsom sikkerhed, strategi, suverænitet og magt – samt begreber, der for nogle (men heldigvis stadig færre) måske er lidt mere utraditionelle i IP-sammenhæng – såsom køn, normer og borgerskab – udsættes for et grundigt Bourdieusk eftersyn.

Bogens første del (kapitel 1-3) introducerer kort Bourdieus tænkning til et bredere IP-publikum. Efter en gennemgang af Bourdieus centrale begreber diskuteres nogle metodologiske redskaber, der med fordel kan anvendes i sociologisk forskning. Første del afsluttes med en diskussion af betydningen af forskerens refleksivitet omkring vidensproduktionen. Kapitlerne er velskrevne og sætter scenen for bogens anden del (kapitel 4-12), der anvender Bourdieus perspektiver på centrale begreber og problemstillinger i IP. Især metodekapitlet skrevet af Vincent Pouliot giver et godt indblik i Bourdieus metodologiske værktøjskasse samt de udfordringer, der ligger i at overføre dem til en international kontekst, hvor feltarbejde kan være lige så dyr, som adgangen til centralt placerede praktikere er svær. Kapitlet gennemgår en række metodiske analyseredskaber, der kan være med til at løse disse udfordringer, og er dermed et godt udgangspunkt for alle, der kunne tænke sig at drage nytte af Bourdieu. En anden styrke er kapitlets fokus på Bourdieu som en sociolog, der kombinerede kvalitative og kvantitative redskaber

I bogens anden del følger alle kapitlerne samme tredelte struktur. Først anskues og genfortolkes et IP begreb igennem Bourdieuske briller. Dernæst illustreres værdien af det nye („Bourdieuiske“) begreb i en kort empirisk analyse. I et forsøg på at imødekomme Bourdieus insisteren på selvrefleksivitet gør de forskellige forfattere sig til sidst en række korte overvejelser omkring de potentielle ud-

fordringer og faldgruber, som analysen med Bourdieus teoriapparat medfører. Forfatterne udviser respekt over for Bourdieus teori(er), men anerkender samtidigt, at de(n) fungerer bedst som en værktøjskasse, hvorfra man til en vis grad selv kan vælge redskaberne. Didier Bigo tager for eksempel udgangspunkt i feltbegrebet for at kortlægge, hvordan sikkerhedseksperter har defineret trusler på europæisk niveau, mens Charlotte Epstein i sin analyse af reguleringen af hvalfangst tager fat i begrebet *nomos*. Michael C. Williams giver sig i kast med begrebet symbolsk vold, mens Rebecca Adler-Nissen i sit kapitel om suverænitets også diskuterer begreberne kapital og metakapital. Takket være bogens fokus på interaktionen mellem IP-teori og Bourdieus læses bogen dog aldrig som en lang og tung gennemgang af Bourdieus kernebegreber. Tværtimod. Bogen fremhæver netop, at hverdagspraksisser – manifesteret af og i politiet, militæret, diplomati, tænketanke, det politiske system – har en afgørende betydning for international politik. Bourdieus teoriapparat er derfor med til at anskueliggøre en empirisk virkelighed, som mange mainstream-teorier inden for IP overser.

Den tredelte kapitelstruktur gør det nemt for læseren at bringe kapitlerne i dialog med hinanden, og det er en af bogens klare styrker, at uenigheden mellem forfatterne får lov til at komme frem. Bogen modstår den dogmatiske fristelse til at definere, hvordan Bourdieus bør fortolkes. Målet er ikke at vise den sande Bourdieus, men netop at pege på, at der er flere Bourdieus'ere, og at alt fortolkningsarbejde indebærer muligheder og begrænsninger. I sit kapitel om metodologi forsøger Vincent Pouliot for eksempel at integrere Bourdieus i amerikanske mainstream IP-studier eller i hvert fald at bringe ham tættere på denne disciplin. Didier Bigos ærinde er tydeligvis et helt andet. I sit kapitel om sikkerhed forsøger han ikke så meget at bygge bro mellem IP og sociologi; han peger netop på, at en sociologisk analyse inspireret af Bourdieus må betyde, at man også samtidigt tager afstand fra mange af de præmisser, der strukturerer IP som videnskabeligt felt. En mellemposition findes i Vivienne Jabris kapitel om køn, hvor hun både argumenterer for, at Bourdieus – i modsætning til meget IP-teori – hjælper os med at fokusere på hverdagspraksisser, mens hun samtidigt prøver at bygge bro mellem Bourdieus og feministisk IP-teori.

Trods disse styrker kan man også anføre nogle kritiske indvendinger mod projektet. En første, mindre, indsigelse gælder valget af begreber. Oplagte kandidater såsom krig, fred, finans eller identitet er fraværende eller behandles kun perifert – selvom fraværet selvfølgelig også kan opfattes positivt som en opfordring til, at andre genfortolker disse begreber i en ny teoretisk optik! To vægtigere problemer presser sig imidlertid også på. Det første er, at bogen kun forholder sig begrænset til

kritisk IP-teori. Forholdet diskuteres af Didier Bigo (s. 118), Virginie Guiraudon (s. 215) og især Stefano Guzzini (s. 81-86) og Vivienne Jabri (s. 156-59), men bogen forsøger ikke systematisk at definere eller beskrive Bourdieus kritiske projekt, selvom introduktionen peger på, at Bourdieus var en kritisk sociolog (s. 5). Fraværet skyldes formentlig redaktørens forsøg på at introducere Bourdieus til et mainstream publikum, som traditionelt forholder sig skeptisk til sociologiske tilgange. I det lys er valget forståeligt, men spørgsmålet er, hvad der sker med Bourdieus undervejs. En diskussion af og med andre, mere kritiske perspektiver kunne have hjulpet nogle af bogens kapitler med at gøre det endnu tydeligere, hvad Bourdieus kan bibringe IP-disciplinen. I Trine Villumsen Berlings ellers gode bidrag om sammenhængen mellem viden/praksis findes for eksempel ingen referencer til Foucaults arbejde, selv om sidstnævnte har inspireret en stribe analyser om magt og viden inden for IP. Hvordan adskiller en Bourdieus analyse af viden sig fra en Foucauldiansk ditto? Det samme gælder Rebecca Adler-Nissens kapitel om suverænitets som en praksis, der bliver forhandlet af diplomater på hverdagsbasis. Analysen er god, men der findes allerede analyser af suverænitets inden for kritisk IP – bl.a. inspireret af Wittgenstein – der er kommet frem til lignende konklusioner.

Det andet problem er, at bogens forsøg på at understrege relevansen af Bourdieus nogle gange leder til en fremstilling af IP-teori som mere ureflekteret end rimeligt er. I introen skriver Rebecca Adler-Nissen således, at Bourdieus ville mene at IP-teori mangler refleksivitet, at feltet ikke er tilstrækkelig opmærksom på, at viden altid er politisk (s. 10), og at '*it is perhaps this specific asset of Bourdieus's social theory, the possibility for critical reflexivity, that has the most potential to bring forward IR studies*' (s. 11). Udsagnet forundrer i lyset af IP-teoriens refleksivitet drejning i 1990'erne. Ironisk nok vidner udsagnet måske mest om, at bogen ikke er sociologisk (Bourdieus?) nok i dens tilgang til disciplinen som socialt felt. Bourdieus er kendt for udsagnet, at social videnskab er en form for kampsport, men det indfanges ikke i alle kapitler. Frédéric Mérand og Amélie Forgets kapitel om strategi fremstiller for eksempel først og fremmest strategisk tænkning som en rational choice inspireret teori, der harmonerer dårligt med Bourdieus fokus på strategi som en aktørs forsøg på at positionere sig som ekspert, der med autoritet kan udtale sig om militær strategi. Men de to er ikke uforenelige: Videnskabeliggørelsen af strategisk tænkning var netop et bevidst forsøg af teoretikere, der var tilknyttet RAND og andre tænketanke, på at tilegne sig magten til legitimt og på lige fod med andre grupper (fx militærstrateger) at udtale sig om organiseret voldsanvendelse. Resultatet er desværre, at bogen er noget stereo-

typ i sin fremstilling af andre teorier. I sit kapitel peger Trine Villumsen Berling på vigtigheden af teori/praksis dimensionen, og bogens kapitler kunne med fordel have engageret IP netop som et forsøg på at underminere, skabe og definere politisk praksis.

Disse mere kritiske bemærkninger skal dog ikke fjerne opmærksomheden fra, at bogen mere end lever op til sit formål: At diskutere hvordan en Bourdieu-inspireret IP-teori kan se ud og anvendes på centrale IP-problemstillinger. Om Bourdieu ville være begejstret for fortolkningerne, er uvist, men han ville utvivlsomt have nikket anerkendende til det faktum, at hans begreber, mere end 30 år efter at han først udviklede dem, nu

kreativt tilpasses konkrete situationer. Koblingen mellem det abstrakte og empiriske gør samtidigt bogen særlig anvendelig i undervisningssammenhæng, hvor det meta-teoretiske snarere end empiriske potentiale i sociologiske tilgange ofte står (lidt for) centralt. Bogen kan derfor varmt anbefales som et godt sted at starte for alle, der har interesse for international politisk sociologi og gerne vil vide, hvordan Bourdieu kan fremme en mere sociologisk forståelse af det internationale og bidrage til en gentænkning af IP-teori.

Rens van Munster
Senior forsker på DIIS